

Fra: Kjersti Elvestad (Kjersti.Elvestad@finanstilsynet.no)

Sendt: 14.11.2019 13:51:34

Til: Einar Kåre Ulla; Hogne Haktorson; Roald Breistein

Kopi:

Emne: SV: Finansiell revisjon og selskapskontroll

Vedlegg:

Finanstilsynet viser til e-post 8. november 2019 fra kontrollutvalgene i Hordaland fylkeskommune og Sogn- og Fjordane fylkeskommune der det anmodes om Finanstilsynets svar på nærmere angitte spørsmål. Deler av spørsmålene ligger utenfor Finanstilsynets område, noe som gjør at det ikke er naturlig at Finanstilsynet gir uttrykk for en oppfatning. Finanstilsynet har derfor ansett det som mer hensiktsmessig å utforme tilbakemeldingen på en måte som gir et bedre bilde av Finanstilsynets syn, enn om det var gitt svar på de konkrete spørsmålene.

Finanstilsynet fører tilsyn med virksomhet som drives av godkjente revisjonsselskaper og revisorer innenfor revisorlovens virkeområde. Enhver årsregnskapsrevisjon der en revisor i revisjonsberetning eller på annen måte gir uttrykk for at regnskapet er revidert, vil være underlagt kravene i revisorloven uavhengig av om revisjonsklienten er offentlig eller privat. Finanstilsynet mener at revisorloven også gjelder for det som i det kommunale regelverket omtales som "forvaltningsrevisjoner" og "selskapskontroller", men ikke i sin helhet. I revisorloven § 1-1 tredje ledd er det angitt hvilke bestemmelser som gjelder for slike "andre tjenester".

Finanstilsynet har ikke kontrollert om Deloitte AS har utført de ulike oppdragene i samsvar med revisorloven, herunder om kravet til god revisjonsskikk er oppfylt. Finanstilsynets kommentarer til NRK var basert på at det var reist spørsmål til nærstående-transaksjoner i Ferde AS, eventuelt også i Skyttel AS. Finanstilsynet poeng var at kravet til at revisjonen skal være gjennomført i samsvar med god revisjonsskikk innebærer at Deloitte AS som valgt årsregnskapsrevisor skal ha vurdert om slike nærstående transaksjoner har skjedd "på armlengdes avstand". Dersom Deloitte AS skal vurdere det samme spørsmålet i et annet oppdrag, når det foreligger en revisjonsberetning med en konklusjon som bygger på at de samme transaksjonene er i orden, vil det oppstå en vanskelig situasjon dersom oppfatningen da blir en annen. Dette gjelder uansett om det om revisjonsselskapet har benyttet samme eller forskjellige personer til å utføre de to oppdragene.

Som Finanstilsynet ga klart uttrykk for i intervjuet er det ikke ulovlig for Deloitte AS å påta seg begge oppdragene. Vi er derfor ikke uenig i de vurderingene Oddvar Overå har gjort i sitt notat fra desember 2010. Slik Finanstilsynet leser det, så drøfter han en del andre utfordringer med dobbeltrollene, enn den konkrete situasjonen som synes å være bakgrunnen for NRKs undersøkelser og spørsmål. Uansett har ikke Finanstilsynet noen oppfatning om hvem som kan eller bør velges til å utføre forvaltningsrevisjon eller selskapskontroller i kommuner og fylkeskommuner.

Det Finanstilsynet er opptatt av er å verne om revisors rolle som allmennhetens tillitsperson. Dette er en rolle som er lovfestet for årsregnskapsrevisjon, jf. revisorloven § 1-2. Dersom allmennhetens tillit til revisor svekkes når revisor opptre i andre roller enn som årsregnskapsrevisor, vil dette lett kunne smitte over på den tillitspersonsrollen som revisjonsinstituttet bygger på. NRKs oppslag der det reises spørsmål til om Deloitte AS kan påta seg selskapskontrollen kan være en indikasjon på en tillitssvikt og situasjonen er etter Finanstilsynets syn uheldig. Om det kan være en fare for at det blir reist spørsmål som svekker tilliten til revisor, må inngå i revisjonsselskapets vurdering av om det skal påta seg et oppdrag eller ikke. Det kan også være at forholdet reguleres av interne retningslinjer og rutiner eller etiske regler som måtte gjelde for revisjonsselskapet.

Med vennlig hilsen

Kjersti Elvestad

seksjonssjef

Revisjon og regnskapsføring

Direkte tlf.: 22 93 99 18, mobil: 911 98 369

kjersti.elvestad@finanstilsynet.no

Revierstredet 3, Postboks 1187 Sentrum, 0107 Oslo
Telefon: 22 93 98 00, telefaks: 22 63 02 26
www.finanstilsynet.no

Fra: Einar Kåre Ulla <Einar.Kare.Ulla@sfj.no>

Sendt: 8. november 2019 14.01

Til: post <post@finanstilsynet.no>

Kopi: Kjersti Elvestad <Kjersti.Elvestad@finanstilsynet.no>; Frank Willy Djuvik <frank.willy.djuvik@gmail.com>; inge.reidar.kallevg@haugnett.no; Hogne Haktorson <Hogne.Haktorson@hfk.no>; Roald Breistein (roald.breistein@hfk.no) <roald.breistein@hfk.no>; Birte Bjørkelo <bbjorkelo@deloitte.no>; Lovlie, Frode <flovlie@deloitte.no>

Emne: Finansiell revisjon og selskapskontroll

Til Finanstilsynet!

Kontrollutvala i Hordaland fylkeskommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune har bestilt selskapskontroll av Ferde AS og Skyttel AS. Begge selskapa er eigd av desse to fylkeskommunane i tillegg til Rogaland, Aust- og Vest - Agder fylkeskommunar.

Selskapskontrollen er bestilt gjennomført av Deloitte, som samtidig er finansiell revisor for desse selskapa. Kontrollutvalsleiarane i Sogn og Fjordane fylkeskommune og Hordaland fylkeskommune mottok spørsmål frå NRK relatert til dette, der NRK og informerte om følgjande kommentarar frå Finanstilsynet:

«-Finanstilsynet mener at dobbeltrollen Deloitte har satt seg i er uheldig, sier seksjonssjef i Finanstilsynet Kjersti Elvestad.

Elvestad viser til at revisor må oppfattes uavhengig for å ivareta rollen som allmennhetens tillitsperson når selskapets regnskaper revideres:

- Den dobbeltrollen kan være egnet til å reise tvil om revisors uavhengighet når man kommer til ordinær revisjon av selskapet. Bare det at du spør nå er jo en indikasjon på det.

NRK har i flere saker påvist hvordan ansatte i bomselskapet Ferde har handlet med selskap de selv har eierinteresser i, eller solgt tjenester direkte til bomselskapet fra ansattes egne firma.

Elvestad viser til at vurderinger av såkalte nærstående-transaksjoner er helt sentrale i regnskapsrevisjonen.

-Nærstående-transaksjoner er en viktig del av de vurderingene revisor må gjøre i årsregnskapsrevisjonen. Disse vurderingene kan tenkes å påvirke den konklusjonen revisjonsselskapet kommer til i selskapskontroll-opdraget.

- På hvilken måte?

- Hvis Deloitte i selskapskontrollen konkluderer med at det ikke har vært feil i nærstående-transaksjoner, så kan det reises spørsmål ved objektiviteten i denne konklusjonen. Og på den annen side, dersom Deloitte konkluderer med at nærstående-transaksjonene ikke har skjedd på armlengdes avstand, kommer Deloitte i en skvis, for det kan være at det skulle vært oppdaget i revisjonen de allerede har gjort.

Elvestad mener Deloitte ikke har brutt loven, men kaller likevel dobbeltrollen for «uheldig».

- Det er ikke noe lovmessig i veien for det, men om det er lurt er en annen ting. Vi vet ikke hva selskapskontrollen går ut på. Men den situasjonen som har oppstått, bare ved at det reises spørsmål til at Deloitte har akseptert selskapskontrollen, illustrerer det at det kanskje ikke var så klokt.

-Kan det teoretisk få følger for Ferdes regnskapsrevisor?

- Uavhengigheten til revisor er vi veldig opptatt av. Vi er også opptatt av at revisjonen av nærstående-transaksjoner gjøres i samsvar med god revisjonsskikk. Grove eller gjentatte brudd på disse pliktene kan gi grunnlag for tilbakekall av godkjenningen til revisorer.

-To ting må på ivaretas. Det første er revisors uavhengighet det andre er revisjon i samsvar med god revisjonsskikk. Hvis en av de tingene svikter kan revisor ikke ivareta rollen.»

Spørsmål 1.

Kan Finanstilsynet utdjupe sine synspunkt, slik at dette kan vera ei rettesnor vedr. forvaltningsrevisjonar i selskap, som kommunale og fylkeskommunale kontrollutval startar opp framover?

Utvalseiarane gav slik svar til NRK:

«Hei. Her er svar fra meg som leder i kontrollutvalget i Sogn og Fjordane og leder i kontrollutvalget i Hordaland

Blant annet basert på NRK sine opplysninger og spørsmål, så vedtok kontrollutvalgene i Sogn og Fjordane og Hordaland 2. September 2019 å bestille en forvaltningsrevisjon av selskapene Ferde AS og Skyttel AS. Deloitte er, etter anbudskonkurranse, forvaltningsrevisor for begge de to fylkeskommunene. Vi er således forpliktet etter anskaffelsesregelverket å bruke dem ved gjennomføring av forvaltningsrevisjon, om det ikke er noe lovmessig i veien for det. I de tilfellene måtte vi ha gjennomført en egen konkurranse etter anskaffelsesregelverket for å gjennomføre revisjonen.

Det er kjent at Deloitte var regnskapsrevisor for både Ferde AS og Skyttel AS, men dette har ikke vært problematisert da dette er en problemstilling vi har vært borti og drøftet tidligere i forvaltningsrevisjoner og selskapskontroller.

Nettopp fordi dette ikke er en situasjon som er uvanlig er dette en problemstilling som ble vurdert juridisk allerede i 2010 av Lic. Jur. Oddvar Overå. Kjernespørsmålet i utredningen var om kommunens valgte revisor også kan gjennomføre selskapskontroll i selskaper hvor vedkommende er valgt som revisor. Når det gjelder selskap som er fullt ut fylkeskommunalt/kommunalt eid konkluderer Overå med «at det ikke kan være noe i veien for at kommunens revisor kan gis i oppdrag å utføre selskapskontroll selv om vedkommende også er valgt revisor for det aktuelle selskapet.» Norges kommunerevisorforbund (NKRF) viser også til denne vurderingen på sine nettsider: <https://www.nkrf.no/nyheter/2011/01/21/kommunerevisors-uavhengighet-i-forbindelse-med-selskapskontroll>.

Kontrollutvalgene har alltid lagt disse juridiske vurderingene til grunn når denne situasjonen har oppstått, og vi så ikke noen grunn til at denne vurderingen ikke var gjeldende for denne spesifikke saken også. Om denne vurderingen er feil, så regner vi med at Finanstilsynet vil opplyse oss om det, slik at alle landets kontrollutvalg vet om det. De fleste kommunale revisjoner er både regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon for sine kommuner, og om man skulle legge til grunn ett prinsipp om at man ikke skulle kunne gjennomføre forvaltningsrevisjon på en virksomhet der man også er regnskapsrevisor, så måtte alle landets kommuner ha hatt to separate revisjoner til å utføre regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon. Kontrollutvalget er ikke en juridisk enhet, så vi må legge til grunn de juridiske vurderingene som er gjort av fagorganene.

I denne typen saker, så er vi også kjent med at Deloitte både gjennomfører en konfliktsjekk, i tillegg til at alle ansatte på oppdragsteamet må bekrefte sin uavhengighet i en egen uavhengighetserklæring.

Vi merker oss kommentarene fra Finanstilsynet og Transparency International, og vil ta kontakt med Finanstilsynet for å få vite hvilke vurderinger de legger til grunn, slik at vi sørger for at revisjonen blir gjennomført på en best mulig måte. Vi håper selvsagt ikke at det skal medføre forsinkelser i revisjonen, da det er i alle sin interesse å komme til bunns i sakene vi har lest om i media så raskt og grundig som mulig.

Med hilsen

*Inge Reidar Kallevåg, leder kontrollutvalget i Hordaland
Frank Willy Djuvik, leder kontrollutvalget i Sogn og Fjordane»*

Vi kan lese på NRK .no 30. oktober at seksjonssjef Kjersti Elvestad i Finanstilsynet meiner at Deloitte, ved å ta på seg oppdraget med selskapskontrollen, har sett seg i ei uheldig dobbeltrolle. Elvestad meiner i artikkelen i NRK.no at dobbeltrolla er uheldig, men ikkje lovstridig.

Denne problemstillinga vart vurdert juridisk i 2010 av Lic. Jur. Oddvar Overå (Vurderinga er vedlagt).

Kjernes spørsmålet i utgreiinga var om kommunen sin valde revisor også kan gjennomføre selskapskontroll i selskap der vedkomande er vald som revisor. Når det gjelder selskap som fullt ut er fylkeskommunalt/kommunalt eigd konkluderer Overå med «at det ikke kan være noe i veien for at kommunens revisor kan gis i oppdrag å utføre selskapskontroll selv om vedkommende også er valgt revisor for det aktuelle selskapet.» Norges kommunerevisorforbund (NKRF) viser også til denne vurderingen på sine nettsider:

<https://www.nkrf.no/nyheter/2011/01/21/kommunerevisors-uavhengighet-i-forbindelsemed-selskapskontroll>.

Spørsmål 2

Spørsmål 2 a) Er Finanstilsynet usamd i Overå si vurdering?

Spørsmål 2 b) Kva er i så fall Finanstilsynet si vurdering av denne problemstillinga?

Det er i dag slett ikkje uvanleg at kommunane og fylkeskommunane har avtale med ein revisor, som gjennomfører forvaltningsrevisjon og selskapskontroll samtidig som revisjonselskapet er finansiell revisor for kommunen.

Dette er meir regelen, enn det er unntak frå regelen.

Spørsmål 2 c) Korleis vurderar Finanstilsynet denne ordninga?

Spørsmåla er stilt på vegne av kontrollutvala i Hordaland fylkeskommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune.

Med venleg helsing

Hogne Haktorson, kontrollsjef, sekretariat for kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune

Roald Breistein, seniorrådgjevar, sekretariat for kontrollutvalet i Hordaland fylkeskommune

Einar Ulla, kontrollsjef, sekretariat for kontrollutvalet i Sogn og Fjordane fylkeskommune

Med helsing

Einar Kåre Ulla

kontrollsjef, sekretariatet for kontrollutvalet

Sogn og Fjordane fylkeskommune

Askedalen 2, 6863 Leikanger,

www.sfj.no | Einar.Kare.Ulla@sfj.no

tlf: +47 57638051 | mob: +47 97190734

Denne e-posten er kun beregnet for den institusjonen eller personen den er sendt til, og kan inneholde taushetsbelagt informasjon.

Dersom e-posten er sendt feil, bes du informere avsender og slette e-posten og eventuelle vedlegg.

Enhver bruk av informasjonen er i tilfelle ulovlig.

This e-mail is intended solely for the use of the individual or organisation to whom it is addressed and may contain confidential information.

If you are not the intended recipient, please notify the sender and then delete the e-mail and any attachments transmitted with it from your system.

Any use of the information in the e-mail and any attachments is in such case strictly prohibited.

Finanstilsynet (The Financial Supervisory Authority of Norway)

Tlf./Tel. (+47) 22 93 98 00

E-post/E-mail: post@finansstilsynet.no

www.finanstilsynet.no